

DEKABORAANI

HTP-ARVON PERUSTELUMUISTIO

Yksilöinti ja ominaisuudet

CAS No: 17702-41-9

EEC No: -

EINECS No: -

Kaava: $B_{10}H_{14}$

Synonyymit:

Molekyylipaino: 122,22

Sulamispiste: 99,7 °C

Kiehumispiste: 213 °C

Tiheys: 0,94

Muuntokerroin: 1 ppm = 5,08 mg/m³

1 mg/m³ = 0,197 ppm

Höyrynpaine: 6 Pa (25 °C)

Dekaboraani on väritön, kiinteä aine, jolla on pistävä haju. Sen hajukynnykseksi on ilmoitettu 0,06 ppm. Se liukenee heksaaniin ja tolueniiniin.

Esiintyminen ja käyttö

Dekaboraania käytetään polymerointikatalyyttinä sekä rakettien polttoaineissa.

Aineenvaihdunta

Dekaboraani imeytyy elimistöön hengitysteitse, ihon kautta ja nieltynä

Terveysvaikutukset

Ihmisiä koskevat tiedot

Dekaboraani aiheuttaa keskushermosto-oireita, kuten päänsärkyä, huimausta,

pahoinvointia, uneliaisuutta, koordinaatiohäiriöitä, vapinaa ja lihasspasmeja sekä lyhytaikaisessa että pitkäaikaisessa altistuksessa.

Pitkäaikaisessa altistuksessa dekaboraani voi aiheutua sarveiskalvon samenessa.

Eläinkokeiden havainnot

Dekaboraani voi ärsyttää ihoa, silmiä ja hengitysteitä.

Dekaboraanin välitöntä myrkyllisyyttä kuvaava LD50 on rotilla 64 mg/kg. Se voi lamata keskushermostoa ja vaikuttaa maksaan ja munuaisiin. Ihon kautta LD50 kaniineilla ja rotilla on 71 ja 740 mg/kg. Hengitysteitse LC50-arvo neljän tunnin altistuksessa on rotilla 46 ppm ja hiirillä 12 ppm.

Vatsaonteloon annettu 0,3 mg dekaboraania/kg aiheutti hiirillä entsyymiaktiiviteetin muutoksia aivoissa ja mahalaukussa (Schayer ja Reilly, 1971). Laskimoon annettu 4-10 mg dekaboraania/kg aiheutti sydämen lyöntitiheyden hidastumista ja ohimenevää verenpaineen laskua (Tadepalli ja Buckley, 1974).

Altistettaessa koe-eläimiä pitoisuudelle 4,5 ppm viisi -kuusi tuntia päivässä kuuden kuukauden ajan havaittiin kuolemantapauksia eläinlajeista riippuen jo muutamankin altistuksen jälkeen sekä maksa- ja munuaisvaurioita (ACGIH, 2000).

Apinoilla pitkäaikainen altistuminen 3-6 mg dekaboraania/kg sisältäville injektioille aiheutti käyttäytymismuutoksia. Alempi annos vastasi työilmapitoisuutta 0,15 ppm (Reynolds työtovereineen, 1964; ACGIH, 2000).

HTP-arvon perusteet

Dekaboraanin työilmaraja-arvoa asetettaessa keskeisiä ovat sen keskushermostovaikutukset. Eläinkokeissa työilmapitoisuutta 0,15 ppm vastaava annos on aiheuttanut käyttäytymismuutoksia.

Kemian työsuojeluneuvottelukunta esittää, että dekaboraanin työperäisiä haittoja voidaan torjua säilyttämällä sen HTP-arvo 0,15 ppm viidentoista minuutin vertailuaikana ja 0,05 ppm kahdeksan tunnin vertailuaikana. Koska dekaboraani imeytyy hyvin ihon läpi, sen raja-arvon yhteydessä ehdotetaan säilytettäväksi huomautus 'iho'.

Eri asettajien ilman epäpuhtauksien vertailu

Eri maissa on voimassa seuraavanlaisia työilman dekaboraanipitoisuuden raja-arvoja.

Asettaja	Vuosi	Vertailuaika						Huomautus
		8 h		15 min		Hetkellinen		
		ppm	mg/m ³	ppm	mg/m ³	ppm	mg/m ³	
Suomi	2007	0,05	0,25	0,15	0,76	-	-	iho
Ruotsi	2005	-	-	-	-	-	-	-
Norja	2003	0,05	0,3	-	-	-	-	iho
Tanska	2005	0,05	0,3	-	-	-	-	iho
Hollanti	2006	0,05	0,3	-	-	-	-	iho
Saksa	2007	0,05	0,25	0,1	0,50	-	-	iho
Englanti	2005	-	-	-	-	-	-	-

ACGIH	2007	0,05	-	0,15	-	-	-	iho
EU	2004	-	-	-	-	-	-	-
Ehdotus, Suomi	2009	0,05	0,25	0,15	0,76	-	-	iho

Viitteet

- ACGIH (2000): Decaborane, Documentation of TLVs and BEIs, ACGIH, Cincinnati, OH, 2 s
- Reynolds, H; Brunson, H; Back, K. ja muut (1964): The Effect of Decaborane Injection on *Macaca mulatta* and *Macaca irus* Operant Behaviour. Report No. AMRL-TDR-64-74. Wright-Patterson AFB, OH
- Schayer, R. ja Reilly, M. J Pharmacol Exp Ther 177, 177
- Tadepalli, A. ja Buckley, J. (1974): Cardiac and Peripheral Vascular Effects of Decaborane, Toxicol Appl Pharmacol 29, 210-222